

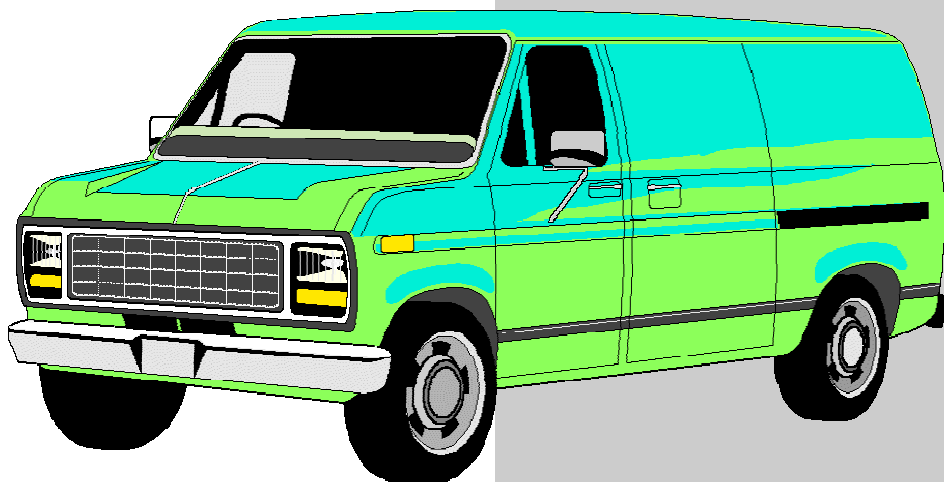
Lítill vöru- og
hópbifreið

NÁMSKRÁ

fyrir réttindi á litlar vöru- og hóp-
bifreiðar

FLOKKUR C1/D1

og farþegaflutningur í atvinnuskyni fyrir D1

UMFERÐARSTOFA

September 2005

SAMGÖNGURÁÐUNEYTIÐ

Hafnarhúsinu við Tryggvagötu 150 Reykjavík

kennitala: 550269 - 1639

sími: 545 8200, bréfsími: 562 1702,

netfang: postur@sam.stjr.is,

veffang: <http://www.samgonguraduneyti.is>

Umferðarstofa

Tilvísun:

SAM05040108/618

26. ágúst 2005

HH/--

Með tilvísun til 3. mgr. 26. gr. reglugerðar um ökuskírteini, nr 501 frá 11. ágúst 1997, eru eftirtaldar námskrár hér með staðfestar:

1. Námskrá fyrir réttindi á litlar vöru- og hóp bifreiðar – flokkur C1/D1 og farþegaflutningar í atvinnuskyni fyrir D1.
2. Námskrá fyrir eftirvagnaréttindi – flokkur BE og C1E/D1E sem kemur í stað Námskrár fyrir eftirvagnaréttindi – flokkur BE

Námskrárnar skulu taka gildi 1. september 2005 þó þannig að ökuþróf, byggð á ákvæðum þeirra, skulu fara fram frá 1. október 2005.

**Námskrá fyrir aukin ökuréttindi
flokkur C1/D1
lítil vörubifreið/lítil hópbifreið**

Efnisyfirlit

1. SKIPULAG ÖKUNÁMS	3
1.1 INNGANGUR	3
1.2 MEGINMARKMIÐ	3
1.3 SKIPAN NÁMS	4
2. VERKLEG KENNSLA	6
2.1 MEGINMARKMIÐ	6
2.2 ALMENNAR ÁBENDINGAR TIL ÖKUSKÓLA	6
2.3 KENNSLUMARKMIÐ OG PRÓFKRÖFUR	7
2.3.1 Öryggisskoðun ökutækis.....	7
2.3.2 Sérstakar leikniæfingar	8
2.3.3 Akstur í umferð.....	8
3. PRÓFLÝSING	10
3.1 PRÓFFERLIÐ	10
3.2 FRÆÐILEGT PRÓF.....	10
3.3 VERKLEGT PRÓF	11
3.3.1 Munnlegt próf.....	11
3.3.2 Aksturspróf.....	12
3.4 PRÓFBIFREIÐIN	13
3.5 PRÓFDÆMING	13
3.6 PRÓFSTAÐUR.....	14
3.7 TÍMALENGD PRÓFS	14

1. SKIPULAG ÖKUNÁMS

1.1 Inngangur

Umferðarstofa setur námskrá fyrir hvern flokk ökuréttinda, að höfðu samráði við Ökukennarafélag Íslands. Samgönguráðherra staðfestir námskrá. Námskrá skal kveða á um þekkingu, hæfni og leikni sem umsækjandi þarf að hafa til að öðlast aukin ökuréttindi.

Nám til aukinna ökuréttinda skal fara fram í ökuskóla sem hefur starfsleyfi Umferðarstofu, sbr. reglugerð nr. 327/1998 um löggildingu ökukennara og starfsleyfi ökuskóla.

1.2 Meginmarkmið

Í allri kennslu og þjálfun ökunema, sem sækja um aukin ökuréttindi, skal hafa það að meginmarkmiði að neminn:

- sé fær um að stjórna stórum ökutækjum sem og bifreiðum til farþegaflutninga í atvinnuskyni með fullri árvekni og af færni, framsýni og öryggi.
- hafi innsýn í og skilning á hættum og erfiðleikum sem stjórnendur atvinnubifreiða mæta í umferðinni og á hvern hátt hann geti stuðlað að betri umferðarmenningu.
- þekki umferðarreglur til hlítar og þekki önnur laga- og stjórnvaldsfyrirmæli er lúta að umferð og ökutækjum.
- kunni góð skil á ökutækjum í þeim flokki ökuréttinda sem neminn er að afla sér réttindi til að mega aka og að hann geti fylgst með því að þau sé í öruggu og lögmæltu ástandi og viti hvernig skuli bregðast við bilunum eða göllum sem upp geta komið.

- kunni skil á tilteknum þáttum er snerta starf ökumanna á vörubifreiðum, hópbifreiðum eða bifreiðum til farþegaflutninga í atvinnuskyni.
- þekki þá andlega og líkamlega þætti sem takmarka mannlega getu við akstur.
- sýni ábyrgð og tillitsemi gagnvart öðrum vegfarendum, einkum þeim sem eru berskjaldaðir og varnarlausir í umferðinni. Að hann geri hafi metnað til að vera öðrum góð fyrirmynd í umferðinni.

Þessum markmiðum skal ná með því að neminn stundi fræðilegt og verklegt nám í ökuskóla áður en hann tekur próf.

1.3 Skipan náms

Fræðilegt nám til flokka C1 og D1 er grunnnám skv. námskrá fyrir almennt nám til aukinna ökuréttinda og hluti af námsgreininni Stór ökutæki (SÖ), í framhaldsnámi.

Í **grunnnámi** eru kenndar fjórar námsgreinar, alls 52 kennslustundir.

- Umferðarfræði (UF) – 12 stundir.
- Umferðarsálfræði (US) – 12 stundir.
- Bíltækni (BT) – 12 stundir.
- Skyndihjálp (SK) – 16 stundir.

Neminn skal sækja nám í eftirtöldum efnisþáttum í Stór ökutæki í námskrá fyrir vörubifreiðaréttindi, flokkur C:

- Flokkar stórra ökutækja
- Stór ökutæki í umferðinni
- Gírar og veggrip
- Kraftar og náttúrulögmál
- Ólíkar aðstæður
- Beygjur

- Takmörkuð útsýn
- Ólíkt byggingarlag - lestun
- Vinnuumhverfi
- Farmur
- Aksturs- og hvíldartími ökumanna.

Umsækjandi um réttindi til farþegaflutninga í atvinnuskyni fyrir flokk D1 getur öðlast þau með því að fara í, auk grunnnáms og hluta af SÖ, framhaldsnám í námsgreininni Ferðafræði (16 kennslustundir) skv. námskrá fyrir leigubifreiðaréttindi, flokkur B, Farþegaflutningur í atvinnuskyni, og taka verklegt próf á litla hópþefreið.

Í skipulagi náms til aukinna ökuréttinda er gert ráð fyrir að neminn hafi lokið námi til almennra ökuréttinda og hafi gilt ökuskírteini.

Ökunemi skal fá þann tíma til ökunáms sem hann þarf til að ná þeim markmiðum sem sett eru fram í námskránni.

Miðað er við að hver kennslustund sé 45 mínútur að lengd. Gera verður ráð fyrir að margir nemar þurfi fleiri kennslustundir en hér eru tilgreindar til að ná markmiðum námskrár.

Ökuskóla er heimilt að fjölga kennslustundum umfram kröfur námskrár um lágmarks kennslustundafjölda námsgreinar og skal nemum gerð grein fyrir þeim frávikum.

2. VERKLEG KENNSLA

2.1 Meginmarkmið

Eftir kennsluakstur skal neminn:

- *sýna leikni í að stjórna lítilli vörubifreið/hópþefreið í umferð við fjölbreyttar og krefjandi aðstæður með sem mestu öryggi, framsýni og í samræmi við fyrirmæli umferðarlaga og reglna.*
- *þekkja og geta metið hættur sem og vísbendingar um aðstæðjandi hættur í umferðinni og kunni að bregðast rétt við þeim.*
- *kunna að útfæra umferðarreglur og reglur um gerð og búnað ökutækja í umferðinni og geta, með eigin orðum, útskýrt slíkar reglur.*
- *sýna getu í hagnýtum atriðum, svo sem eftirliti með slithlutum og forðabúrum.*

2.2 Almennar ábendingar til ökuskóla

Í kennslumarkmiðum og prófkröfum hér á eftir eru sett fram lágmarksviðmið sem ökunemi þarf að standa skil á. Ökuskólar og ökukennarar skulu gera vandaða almenna áætlun um kennsluakstur og laga hana síðan að þörfum hvers nemanda eftir því sem námi hans vindur fram til að markmið um þekkingu, leikni og færni náist. Hver verkleg kennslustund skal undirbúin af kennara með nema þannig að ljóst sé hvað sé verið að þjálf. Á sama hátt ber að meta árangur hvernar kennslustundar. Kennslustundir í akstri ber að skrá jafnóðum í ökunámsbók.

Bent skal á að akstursreynsla nema tryggir að ekki þurfi að æfa allt frá grunni eins og í undirbúningi undir próf til

almennra ökuréttinda á fólksbifreið. Þess vegna er m.a. mikilvægt að kennsluáætlun sé miðuð við þarfir hvers einstaklings. Akstursreynsla á öðrum gerðum ökutækja er til þess fallin að tryggja að neminn kunni skil á umferðarlögum og reglum, geti metið áhættu, þekki umferðarmerki, vegmerkingar, hljóðmerki, ljósmerki o.s.frv.

Kennslustundir skulu vera að lágmarki 6. Kennsla má fara fram hvort heldur á kennslubifreið í flokki C1 eða D1.

Fyrstu ökutímar á stórt ökutæki skulu fara fram á afmörkuðu svæði, sem ekki eru opin fyrir almennri umferð. Tryggja verður vissa grunnleikni í stjórn ökutækisins áður en akstur er þjálfður í umferð.

Ökukennari þarf undir öllum kringumstæðum að kanna skilning nemans á umferðarlögum, -reglum og áhættumat sérstaklega út frá beitingu þessa við raunverulegar aðstæður í umferðinni. Kennsluáætlun skal miða við þessi markmið.

2.3 Kennslumarkmið og prófkröfur

Við aksturskennslu fyrir flokk C1/D1, lítil vörubifreið/hópbifreið, skal leggja áherslu á að neminn sýni mjög góða þekkingu og hæfni í akstri. Neminn geri sér grein fyrir þeirri ábyrgð sem fylgir akstri stórra og þungra bifreiða og líti á akstur í umferð sem félagslegt samspil við aðra vegfarendur.

2.3.1 Öryggisskoðun ökutækis

Neminn á að vera fær um að undirbúa akstur bifreiðar og framkvæmt tæknilegt eftirlit með tilliti til umferðaröryggis. Neminn skal þannig m.a. að vera fær um að:

- *stilla sæti, baksýnispegla, öryggisbelti og höfuðpúða ökumanns ef um slíkt er að ræða*
- *athuga hemla, stýri, hjól, hjólbarða, felgurær, aurbretti, framrúðu, rúður og rúðupurrkur, merkjabúnað, vökva (t.d.*

vélarolíu, kælivökva, rúðuvökva), athuga og kunna að nota mælaborð og annan búnað við vinnustöð ökumanns.

- *athuga loftþrýsting, loftgeyma og fjöðrunarbúnað ef við á.*
- *gera sérstakar öryggisráðstafanir varðandi ökutæki: athuga farmrými, dyr á farmrými, hleðslubúnað, læsingu vegna stýrihúss (ef um hana er að ræða), hleðslumáta og frágang farms, öryggisbelti, skyndihjálparbúnað, slökkvitæki og annan öryggisbúnað.*
- *lesa vegakort og velja akstursleið.*

2.3.2 Sérstakar leikniæfingar

Neminn skal vera fær um að:

- *taka beygju aftur á bak fyrir horn, úr beinni stöðu og aftur í beina stöðu.*
- *stöðva bifreið af öryggi við lestun og losun við skábraut/pall eða svipaða aðstöðu.*
- *stjórna og nota lestunar og losunarbúnað s.s. sturtur.*
- *leggja og ganga frá bifreið á öruggum stað, með öruggum hætti og án hættu fyrir umhverfið.*

2.3.3 Akstur í umferð

Neminn skal m.a. vera fær um að:

- *aka út úr stæði, aka af stað eftir að hafa numið staðar í umferð og aka út úr heimreið.*
- *aka eftir beinum vegum, mæta ökutækjum sem koma úr gagnstæðri átt, þar á meðal við þröngar aðstæður.*
- *aka í beygjum.*
- *aka um allar gerðir gatnamóta, að þeim og yfir þau og út úr.*

- *breyta akstursstefnu: beygja til hægri og vinstri, skipta um akrein.*
- *aka inn á eða út af vegum með mismunandi leyðan hámarkshraða, aka inn í umferð frá aðrein, aka inn á frárein.*
- *aka fram úr öðrum ökutækjum í umferð, aka meðfram hindrunum, til dæmis ökutækjum sem hefur verið lagt, láta önnur ökutæki í umferðinni aka fram úr.*
- *aka um sérstök umferðarmannvirki s.s. biðstöðvar fyrir strætisvagna, gangbrautir, upp og niður langar og brattar brekkur, þrönga vegi, jarðgöng o.fl.*
- *hemla mjúkt og nauðhemla.*
- *aka á malarvegum og þjóðvegum við mismunandi aðstæður.*
- *gæta viðeigandi varúðarráðstafana þegar farið er inn í eða út úr bifreið, hún stöðvuð eða henni lagt.*
- *sýna aksturshætti sem stuðla að hagkvæmni í rekstri ökutækisins og verndun umhverfis vegna mengunar.*

Í öllum atriðum hér að ofan er miðað við að þau geti átt sér stað í margbreytilegri umferð. Neminn skal sýna mikla leikni, þekkingu og framsýni um leið og fyllsta öryggis er gætt og allar nauðsynlegar varúðarráðstafanir eru viðhafðar.

3. PRÓFLÝSING

3.1 Prófferlið

Tilgangur ökuþrófs er að meta hvort próftaki búi yfir þeirri þekkingu, hæfni og leikni sem áskilin er til að hann geti stjórnað hlutaðeigandi ökutæki af nægu öryggi og til að fá útgefið ökuskráteini.

Ökuþróf til aukinna ökuréttinda skiptist í tvo hluta; fræðilegt þróf og verklegt þróf.

Umsækjandi skal hafa staðist fræðilega prófið áður en verklegt fer fram. Hann skal hafa staðist verklega prófið áður en sex mánuðir eru liðnir frá því hann stóðst fræðilega prófið.

Að loknu hverju prófi tilkynnir prófdómari próftaka hvort hann hafi staðist þróf. Að jafnaði skal upplýsa próftaka strax að loknu prófi um þær villur sem hann gerði í prófinu.

Standist próftaki ekki þróf má hann taka þróf að nýju að viku liðinni.

3.2 Fræðilegt þróf

Fræðilegt þróf fer fram í tveimur áföngum. Í fyrri áfanga er prófað á vegum ökuskóla úr atriðum námskrár í umferðarfræði, umferðarsálfræði, bíltækni og skyndihjálpi. Neminn þarf að standast slíkt þróf og taka ÖR-þróf um umferðaröryggi sem fer fram á vegum Umferðarstofu. Sá sem vill öðlast réttindi til farþegaflutninga í atvinnuskyni þarf að auki að sækja nám í Ferðafræði og taka FF-þróf.

Nánari upplýsingar um opinber fræðilegt þróf er að finna í kafla 7.3 í námskrá fyrir almennt nám til aukinna ökuréttinda.

3.3 Verklegt próf

Tilgangur verklegs prófs er að leiða í ljós hvort próftaki hafi þá þekkingu, athygli og færni sem þarf til að aka lítilli vöru- og hópbifreið í umferð af fullu öryggi fyrir hann sjálfan, farþega hans og aðra vegfarendur án stuðnings ökukennara.

Sá sem vill öðlast réttindi til farþegaflutninga í atvinnuskyni þarf að gangast undir verklegt próf á litla hópbifreið í flokki D1.

Í upphafi prófs kannar prófdómari skilríki próftaka og útskýrir hvernig prófið fer fram. Hann fer yfir staðfestingar og skýrslur um nám í ökunámsbók og kannar ástand prófbifreiðar ef ástæða þykir til.

Verklega prófið er tvíþætt, munnlegt próf og aksturspróf. Próftaki þarf að standast munnlegt próf áður en aksturspróf getur hafist. Að stöðnu verklegu prófi loknu áritar prófdómari prófgögn því til staðfestingar.

3.3.1 Munnlegt próf

Í munnlegu prófi er kannað hvort próftaki hafi þá þekkingu á gerð og búnaði ökutækisins og skilning á hlutverki ökumanns bifreiðar að hann geti:

- undirbúið akstur af öryggi,
- greint galla eða bilanir er fram kunna að koma og máli skipta um öryggi og
- haldið henni þannig við að ekki verði um óeðlilegar bilanir að ræða sem gera hana óörugga í akstri eða auka verulega rekstrarkostnað hennar.

Prófdómari leggur fyrir munnlegt próf af spjaldi sem próftaki dregur.

Munnlegt próf er lagt fyrir próftaka í eða utan við bifreið á undan akstursprófi. Í munnlegu prófi skal spyrja próftaka um efni úr fræðilegum og verklegum hluta námskrár, nánar

tiltekið um mælaborð, öryggisbúnað, stjórnæki, vél og vagn. Hann skal geta svarað spurningum um

- mæla og gaumljós í mælaborði, hvað hver mælir sýnir og hvaða upplýsingar hann gefur. Spurt skal um rofa, hvernig þeim er beitt, fyrir hvað þeir eru, og í hvaða tilvikum rofar eru notaðir.
- stillingar á sæti og baksýnis- og hliðarspeglum, útsýn úr bifreið og hvaða hlutum beri að leggja mesta áherslu á að halda hreinum. Einnig um notkun öryggisbúnaðar og gerð hans og hvernig ganga megi úr skugga um ástand hans á einfaldan hátt og um ástand og virkni hemla og annarra stjórnækja.
- gang og viðhald vélar, hvernig olía er mæld á vél og hvernig megi fylgjast með ástandi annarra vökva svo sem rúðu-, kæli- og hemlavökva. Einnig um hjólbarðaskipti og notkun viðvörunarþríhyrnings.

Prófið skal taka ekki minna en fimm og ekki meira en tíu mínútur. Í prófinu eru fimm spurningar og skal próftaki svara þeim öllum rétt en stenst próf þótt svar við tveimur spurningum sé ekki fullkomið. Próftaka er strax tilkynnt niðurstaða munnlegs próf.

3.3.2 Aksturspróf

Að stöðnu munnlegu prófi fer aksturspróf fram samkvæmt próflýsingu og undir stjórn prófdómara.

Í akstursprófi má prófdómari eingöngu hafa afskipti af stjórn bifreiðar af umferðaröryggisástæðum. Hann skal eftir því sem unnt er láta próftaka ótruflaðan en fylgjast þeim mun betur með akstursháttum hans, gæta að hvort hann fer eftir umferðarreglum og hvort hann ekur af fyllsta öryggi miðað við aðstæður. Prófdómari skal fylgjast með öllum vísbendingum um athygli og framsýni próftakans í umferðinni og viðbrögðum hans við hugsanlega aðsteðjandi hættum.

Nauðsynlegar ábendingar og fyrirmæli ber prófdómara að gefa greinilega og í tæka tíð þannig að próftaka gefist ráðrúm til að skilja þær og fara eftir þeim. Prófdómari má ekki gefa fyrirmæli sem leiða myndu til brota á umferðarreglum ef hlýtt væri.

Í akstursprófi er prófað úr atriðum sem koma fram í verklegum hluta kennslu, *kennslumarkmið og prófkröfur*, en þau atriði tengjast:

- undirbúningi aksturs og frágangi bifreiðar,
- tæknilegri leikni á bifreið og
- hæfni í umferðinni, öryggi, framsýni, athygli, tillitssemi við aðra vegfarendur og fylgni við umferðarreglugerð.

Ef próftaki við munnlegt próf og aksturspróf getur ekki talað og skilið íslensku eða erlent tungumál sem prófdómari veldur nægilega vel skal notast við túlk sem verkstjóri ökuþrófa viðurkennir.

Hafi próftaki staðist prófið undirritar próftaki og prófdómari prófgögn þar að lútandi. Fullfrágengna ökunámsbók geymir prófdómari.

3.4 Prófbifreiðin

Við aksturspróf skal nota viðurkennda kennslubifreið fyrir flokk C1 eða D1, án sjálfskiptingar, sem próftaki leggur til. Bifreiðin má ekki vera merkt eða auðkennd sem kennslubifreið. Bifreiðin skal vera þrifaleg og með gilda skoðun. Fylgja skal fyrirmælum í III. viðauka reglugerðar um ökuskipteini, nr. 501/1997, um ökutæki sem notuð eru til ökukennslu og við verklegt próf.

3.5 Prófdæming

Einn prófdómari er í munnlegu prófi og akstursprófi og stjórnar hann prófi og dæmir það. Próftaki má vera viðbúinn

því að aðilar á vegum Umferðarstofu sitji sem farþegar í bifreiðinni meðan á akstursprófi stendur.

Við mat á villum í verklegu prófi skal unnið eftir viðmiðunarkvarða akstursprófa vörubifreiða/hópibifreiða.

Viðmiðunarkvarðinn er gerður í samráði við Ökukennarafélag Íslands og segir til um hvað telst villa og hversu alvarleg hún er.

Við matið skal prófdómari huga sérstaklega að því hvort próftaki aki af færni og gætni, í samræmi við stærð og gerð bifreiðarinnar, sýni framsýni og athygli og taki tillit til annarra í umferðinni. Með þessu móti er hægt að meta aksturinn í heild og prófdómari á að taka tillit til þessa í heildarmati á próftakanum. Þetta tekur til aðlögunarhæfnis og einbeitingar (öryggis) í akstri. Ennfremur til þess að taka tillit til ástands vegar, veðurskilyrða, til annarrar umferðar, hagsmuna annarra vegfarenda (einkum þeirra sem minna mega sín) og þess að vera við öllu búinn.

3.6 Prófstaður

Akstur í umferð skal fara fram við sem fjölbreyttastar aðstæður á vegum í dreifbýli og þéttbýli sem og götum í þéttbýli með mismunandi leyfðum hámarkshraða. Taka skal mið af því að skilyrði til aksturs séu dæmigerð fyrir þá erfiðleika sem geta orðið á vegi ökumanna.

3.7 Tímalengd prófs

Lengd prófsins og vegalengdin, sem farin er, skal vera nægileg til að hægt sé að meta þá hæfni og hegðun sem mælt er fyrir um í námskrá þessari.

Próftími miðast við 55-60 mínútur. Aksturstími í umferð má aldrei vera skemmri en 45 mínútur. Til aksturstíma í umferð má ekki telja tíma sem varið er til annarra þátta s.s. móttöku próftakans, undirbúning ökutækisins, tæknilega athugun á ökutækinu með tilliti til umferðaröryggis (öryggiseftirlit),

munlegt próf, sérstakar æfingar né kynningu á niðurstöðu verklega prófsins.

Innihald og áfangar náms til aukinna ökuréttinda

Viðmiðunartafla

Taflan sýnir lágmarksfjölda kennslustunda í bóklegu og verklegu námi til aukinna ökuréttinda. Hver kennslustund er 45 mínútur að lengd. Gert er ráð fyrir að námi til almennra ökuréttinda (flokkur B) sé lokið.

Skamm-stöfun	Námshgreinar Námshættir	C1/D1 Millistærð	C Vörubíll	D1 ff Lítill hópbíll	D ff Hópbíll	Leigubíll	XE Eftirvagn
UF	Umferðarfræði	12	12	12	12	12	
US	Umferðarsálfræði	12	12	12	12	12	
SK	Skynðihjálp	16	16	16	16	16	
BT	Biltækni	12	12	12	12	12	
SÖ	Stór ökutæki	10	32	10	32		
FF	Ferðarfræði			16	16	16	
EV	Eftirvagnar						4
	Kennslust. í bóklegu:	62	84	78	100	68	4
	Kennslust. í akstri:	6	6-12	8	6-12	3	1-7

Umferðarstofa, Borgartúni 30, 105 Reykjavík

Sími: 580 2000 - fax: 580 2002

Vefsíða: www.us.is - netfang: okuprof@us.is